

միով հաշիւ յանկ ելանի :
թեպրաւ գրչաւ գիրս փորձի .
Մինաւ լեղէց քահանալի .
Ըերականութիւն

Որ ենթադրությունը կատարված է ինչպես առաջ առաջ:

եւ յիստաքար ընկ երկերելոց շարտգրառ. 1
բայս իւր պարագայիւք ափիով առա մտեալ. 2
արիստոսեխ ջնդ պարփեւրն հաշեցեալ. 3
երեկակ թէլզք. զիս մինասոյ յանկ ելեալ. 4

գ անգամ ե Ֆը. կանչ ա՛մ. և չ ու ընդ ան.
և իր պարագայք զ են. և արթուռակէն չ
և պարփեր զ են. և եկան չ են. ոք ժողով
լին ամէց ուսու զայ:

(Ալեքսին կողին գրոյ), և մ՛էտ յօւս իւ ռաւուցըն
առին զրայագիտ եւ զալացիկըրտ. եւ մ՛էտ իւ մ՛ըն-
ցորեանն այն սպացու որ սոմաքն ճ զալ նատեր՝ մինչեւ
աղացեալ ջաղաքէն 'ի առևն գորը: Նմէկու եւ զարդին:

32.

assumptions

3

ԹՈՒՂԴԹԸ 617: - ՄԵծութեան 39×28×14 սմ.
Գ-ԳՐԱԿԱՆ հրկիվն, երապահն կը 29×4, 5 սմ.
Գ-ԳԻՐ՝ պլողքուն առանց սև, գլուխաբեռն, պազմա-
տովն են ու պազմատովն արհիսաղն, կամիր, բա-
լի գոյն: Ցող: 37: - Նիւթ՝ թուր: - ԿԱԶՄ՝ կաշանա-
փայտ: - ՄԱՆԴԱՑՈՒՑ ՊԱՇՎԱՆԱԿ չկայ: - ՀԱ-
ՐԱՎԱՆ թ բաւական են, թենի կավու պաշանակա-
վերջն Թօթերդ զատուած: - ՀԱՏԱՐԿ ԹՈՒՂԴ-
ՀԱՅ: - ՀԱԽԱՆՎՀԱՋՎՈՐԻՇԾ բաւական առ. պատկե-
ռուն: ԲԻՇՔ Դափեա. սոտող՝ Կասպար Սողորեանց
տեղ եւ թուական անյայտ:

Մատենան է Յայրաւուը. Նոր Ականերէն
սև Աստ. Սարմատացի, Յայշանենէս Խորդեցի,
Յիմար Վանածի, Խոսհակ Պարսիկ, Թամար, Յալ-
սէվ Գուռնեցի, Խոսկորս Սեբաստացի, Ստէփանոս
Սեբաստացի, Զաքարիա Կաթողիկոս, Խոսրով
Վանեանեցից, Մելքիոր և Կարպատ Վանեցից
Յայրանի Սեբաստացի. Ասոնց մէջ Նորդաշխն է
Պոչհանենէն Խորդեցի (+ 1438), որով Զետադիր
այ թուէն յետոյ միայն կընայ ըլլով:

ՅԱՀԱՏԱԿԱՎԳՐՈՒԹԻՒՆ. Քան ամէն զիտու-
րանութենէ զերջ, որոնցից կը դնենք մայս ամենէն
ընդարձակերը ևս անոնք որ որեւէց նոր առջեւու-
թիւն մը կը պարագան ևս նախորդներուն կը կու-
րիւն առ ամառն.

Եջ 1ա (որ կիսովին փակցուած է կողին) տող
մի յրաքանչեն պըսթիւն:

Եջ 4ր (այլ դրչէ, ազօթք գլխացաւի, աշացաւի
հանապետիութեանա):

Էլ 7c (լուսանցքին վեց փակումած կազմության վեցից մեջ վեցը) Խուռա (= Հնակ) մկրտչին, եւ յա ապահու, եւ որպես պատասխան՝ Կարստական որոշումն եւ պարզուն, եւ առանձին ու թարածունց մաս պաշտկանաց, կողցց եւ ունին դեղոց եւ ան-
մագ պաշտկանաց, կողցց եւ ունին դեղոց եւ ան-

Էջ 205-ը. Ար եւ բարեկառ առ քա սպասով
որ աղօտանց զատապիք եւ կողմանց գուշակներ
ծխացնիք. Հօրի առարկելիք եւ մըրք խաթառութեան եւ
մըրքանի եւ կողմանց մասիժաւիք.՝ Եւ առաջ
պարագանեալ թարման, զարման, թէ
մասաւուն, մարդաւուն, թիթեաւուն, զարկանման. կար-
սացաց և լուցոց և ուր ուր.

իջ 367բ (սոտրին լուսանցքին վրայ՝ յիշեալ աններէն գուրգ՝ օսար գրչէ մը կ'աւելցուի) (թաղին կողափրոյն մքանդողին:

Էջ 468ա (սատրի լուսացքին վեց օռոք գրքի հաջորդակիր) են մեզայոր, և, անտարքն, ի մեջ այս, ոչ միանուն գրեցին ով ոք, կորդա և բա-
յա, պահ, ամենն, մեղայր, անդանիր, յիշն այ-
ս պարզի, ամեն, մեղայր, անդանիր, յիշն այ-
ս մանակի (սատրած):

Էջ 474-ու (սաղմբականներէն դաւրս կ'առելնայ
պէտք եւ աղբար) . . . եւ հզբարցն (իման Գառապարի)
աշինք եւ մասնինք:

Հայոց մատիտ

ՀՐԱՏՎԱՅ ԱՇԽԵԲԱՆ

Ա Գ Տ Ե Վ Ա Խ Ո Ս Ա Կ Ա Ն

Des heiligen Irenaeus Schrift zum Erwein der apostolischen Verkündigung. Aus dem Armenischen übersetzt von Dr. SIMON WEBER, ord. Professor an der Universität Freiburg i. Br. Kempten und München 1912. (Nr. 277.) Bibliothek der Kirchenväter. Des heiligen Irenaeus ausgewählte Schriften, II. Bd., S. 588—650 = XVIII + 68.).

" Եցյալ, ի տաշվին Հրատարակոթեան ու
Թարգմանութեան անհատնում սխալներն ու
դաշտամեմերը բազմաթիւ ուղղագրական տռա-
շարկութիւններու տոիթ աղքային ու
օտար թերթերու մէջ: Իրենեայ սկզբունքներուն
ու վարդապետութեան թիւր հասկացողութիւնը
եւ անիմաստ ու անկապ հասաւածներու շարքը

թարգմանութեան մէջ, սիալաւոր բառերով ու
ասութիւններով խնդրուած հայերէնը՝ բնագրին
մէջ հարկ էր որ կանուխ թէ անագան անգոր-
ծածութեան գատապարտէին աշխատափրողնե-
րու ձևնակը ինչ է արժած ըլլար այս նորա-
խութեամբ կ'ողունենք այօր Դկոր. Ս. Ա. Երէկի
նոր արգամ ասութիւնը. Քրայուսից ի պաշտօնէ
հայրախօս և սուցչապետ Ֆաֆանցան ու ըմբռ-
նած իրենէսի առողջ գաղափարներն էզրիտ ու
պայծառ Թարգմանութեամբ կը ներկայացնէ
նոյները գերմանական հասարակութեան. Ըստ
պատհման բացուած էջին մը համեմատութեամբ
կարելի է խոյզն տեսնել թէ ինչ անանցանելի
վիճեր կան բացուած նախկին ու այս թարգմա-
նութեամբ միշտ միշտ առաջինը բնագրին սիալ
ըմբռնելով կը շեմի յառաջադիր օրինակէն կար-
կասեալով կ'ինքն ա ծի առողջ Ա. Երէկ իրար-
պէս Թափանցիլվ դրուածիք մաքին կու ապա-
թարգմանութիւն կ'աւ և աս արի մ' եւ պայ-
ծառ. աս այս իրեն գասական օրինակ կարելի
է շատերուն մէջն յառաջ բերել հետեւալ
առողջը

Հին թարգմանութենէն

Նոր Թարգմանութենէն

b) 2. So ist auch die Reinheit des Leibes ein Vorbeugungsmittel, durch das man sich von allen schändlichen Dingen . . . enthält und die Reinheit der Seele eins (nämlich ein Vorbeugungsmittel), um den Glauben an Gott unversehrt zu erhalten.

H 2. So ist sowohl eine Heiligung des Leibes zu beobachten, die beständige Enthalzung von allen unschamhaften Dingen und von allen ungerechten Werken, als auch eine Heiligung der Seele, die unversehrte Bewahrung des Glaubens an Gott.

Այս երիսաբերձ տարբերութեան պատճառն է միայն եւ միայն արգելաւորութիւնը բայց սխալ ըմբռնումը, որմէ ծնունդ կ'առնելը բարձրագէ ինքնագրութիւն մը չին թարգմանեած թեան մեջ, փնտ բարբարութիւնը իմաստ կ'արտայայսն եւ իրենէսոփ ատզերը՝ ւել է մարմարութիւն արգելաւորութիւն ժամկետի եւ յամենայն ամասնաթիւ իրաց եւ յամենայն անքաղաքաց բարձրութիւն զառ շը գործոց, եւ անձնն սրբութիւն զառ յԱստուածն հաւատա, ամբողջ պահէլու,

թէեւ կպարզ թարգմանութիւն է Ուսուցչապետին ընդայսծը, որով բնականաբար հայ բնագրին քննադատական սրբագրեալ Հքատարակութեան հարկը զգ եալ կը մայ գետ, այսու հանդերձ տարեւ ծախութիւններու մէջ մի առ մի զետեղուած եւ կարեւու ուղարկութիւն-

Ներն ու Տեսազօտութիւնները. այսու արգելէն
Հայ բնագրին վերստին հրատարակութեան Հա-
մար Աղեքը աշխատասիրութիւնը իւր ան-
հրաժեշտ Տարկանորութիւնը պիտի չուուժէ
երբեք:

Կը ցանկանք համառօտել հոս "Ներածութեան", մեղի համար կարեւոր մասերը:

Ծանրանալըլ գրութիւն վաւերականութեան հաստատման եւ պացուցանելով թէ 1771/1994 եւ եաբը գրուած է իրենեայ իսկ ձեւորով, կ'անցի Հեղինակը դժուարացը հարցի մը պատասխանութեան, այսինքն թէ հայ թարգմանութիւնը յղն բնապահ կը ծագի թէ ասորին հասախաղապար օրինակէն թարգմանութեան հարցման պատասխան տալու համար յառաջ կը բերէ նախ Հրատարակիչներու յիշած ասորիկան հետքերը, որոնց կը կցէ նաեւ. "ամարութանը". բայց այս փոխառութիւնները ուղղակի ասորական համարելու հարկ չկայ, ըստ որում իրենեայ գրոց թարգմանութիւննեն շատ առաջ արդէն ասորի անոններու ու բարեկար անխորաց գործածութեանն ազգեցութիւնը համ եղած էր հայերէնի վայ. Ընդհակառակն համ էիրութեաններ, որոնք պարզուն եւ մեծեն առանձնեն.

թարգմանութեան մը կարելիութիւնը. այսպէս իրենէո յառաջ կը բերէ Ծննդոց սկզբանաւորութեան երրայիցի բնագիրը (§ 43). Հայ թարգմանութեան հաստուածք բոլորպին խանգարուածե. քննադատառ թիւնը հաստատուն հիմբը ունի հաստատելու հու թէ երրայական մասգրին այս եղջ հայութու շառ գիւղու կը մեկնի ի եթե երրայական եւ ասորի լեզուներու աստիճակաբ մէկը համարնիք նցին հատուցեւ առանց իմաստին թափանցելու թարգմանողը. այլազդ թէ երենէոսու թարգմանող ասորւոյն համար եւ թէ ասորի բնագրէն նշնչ հայացնելու ձեռնարկող հայուն համար անմենինի կը մայ հաստածը յամենայն գէպո “բարեւիթթ”, (եւոչ բարեվիթթ) եւ ամենթարեսու, (եւ ոչ լամենթարեսու) բառերը յունական նախարանագիր մը կ'ենթագրեն: 53. հաստուածին մէջ կ'ենարարը Կ'անուանուի ՄԵԽԻԱ ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒ, եւ “Ծխոս փրկիչեւ”, (էջ 41): յայտնի թէ հոս բուն բնագրին մէջ “ՄԵԽԻԱ անունու” ՔՔիսու ով մեկնուած է. իսկ նման մեկնութեան մը հարկը ոչ թէ ասորին այլ յօյնի բնականաբար պիտի զգարի: Յցին բնագրի մը մասնանշող ուրիշ հետքեր կը նկատ վերէր նաեւ ծանօթութիւններու մէջ (Հման. § 47 55, 6):

Եթէ թարգմանութեան ժամանակը, յայտ.

Նի ըլլար, պյուտ ալ կարելիութիւն կը տրաս-
էր հաստատուն եղակացութեան մը հաս-
նելու, դժբախտաբար ոքինչ գիտենք այս մասին:
Եթէ իրք իրենէնու հայ մատենագրութեան մէջ
առաջին անգամ Սեբեսով բով կը միշտի (էջ
126), կանխագյն լուսթինը մատա ցուցում
չէ թէ հայերը իրենեայ գրութեանց մասին
յառաջադյն ծանօթութիւն չունեին. Եղնկայ
աղբերաց քննութիւնը ցուցուց ըստ բաւականի
թէ Մաշթոյի աշակերտին ծանօթ էին Արիստի-
դէս, Մեծառիս, Հիպողիսոս եւ այլն: Եթէ իրք
իւր գիրքն անուանած է Եղնկի՝ “Ընդէմ Մզնա-
գոց. կրնայիք կարծել այսու թէ իրենէս
իրես օրինակ ծառայած ըլլայ իրեն թէ
Եղնկի՝ “Ընդէմ” Ազնամած գիրք մը յօ-
րինէ, այս պարագան ի հարկէ կարծ կը կու-
տայ թէն իւր ժամանակին տակաւին թարգ-
մանուած չէին հայերնի իրենէսի գրեթե-
պյուտ համդերձ Եղնկայ գրքին մէջ իրենէսն
ազգութեան կարելի է յաճախագյնս մատ-
նանշել:

Սահակ երրորդի ընծայուած վարդապետա-
կան թղթին մէջ (Հրտորկ. Տէր-Մկրտչւան, էջ
6) իրենէսէ յառաջ բերուած կրկին վկայու-
թիւնները կը հաստատեն պարզապէս թէ նոյն
առեն լիսնի հայրապետը մեծապէս կը յար-
գուեր Հայոց բով, բայց ոչ թէ նոյն ժամանակ
թարգմանուած էր հայերէնի. Սահակի յառաջ
բերութիւնը այսպիսի է որ կարծել կու այս
թէ Հեղնակը իրենեայ ծանօթութիւնը կ'են-
թարգէ արդէն Սահակ կը գրէ Ենթորդական,
ներու գէմ, բայց առանց գէմ ընդդիմարաննելով
կը ձգտի ըստ ինքեան հայ գոլովդշեան հա-
ւատըը հաստատել եւ պաշտպանել, այնպէս որ
պյուտ ենթագրուած ծանօթութիւնը կ'ինանք
նոյն իօկ հայ անդրագյն շրջանակին մէջ ալ
որոնել. թէ իրենէսու այս ժամանակուան մէջ
Քրիստոսի անապականութեան մասին ժագած
խնդրոյ առթիւ հայերէնի թարգմանուած է,
գրքին ներքին բովանդակութիւնն կարելի չէ
հաստատել ըստ որում լիսէ Մարտիրոսը բնաւ
միաբնեայ չէ. իսկ եթէ շատ կանուն արդէն
Եղնկայ ժամանակէն քիչ եաքը ձեռնարկուած
է թարգմանութեան, այս պարգան դարձեալ
ըստա չի մերժեր թարգմանութեան յոյն բնա-
գրեն ծագութը, մասնաւոնդ թէ մեծ ապա-
ցոյց մըն է, որովհետեւ ճշշդ այս ժամանակ-
ներու մէջ յոյն գրութիւններ հայերէնի վե-
րածելու ջանքն ու ճիգը սովորականէն աւելի
էր: — —

Եեւայ կ'անցի Պրոֆ. Աերեկը գրութեանս
հայրախոսական տեսակէտէ կարեւորութիւնը
շշաւելու, որ յատկապէս հայ մատենագրու-
թեան հետ առընչութիւն չունի:

Հ. Ա. ՎԱՐԴԱՄՅՈՒՆ

ԱՅԻՆԻ ԱՅԻՑ

1. Հայ Ցպազրութեան 400 ամեակը:
— Երբ ամէն երիտու տիս յառաջ Ցամկա-
հայոց Շորահարիւրամեակիս հանդէւզ բուած
գիրք կը պարսաւէինք, միւս կողմանէ վստահ
ինք թէ Ռուսահայոց ազգու եւ Համերաշխէ՝
գրգունքն Թեմամը պիտի ուղղուի սփայլ եւ
տանը պիտի ըլլայ Համազգային՝ հաստատած
համազգային եւ պատուաւոր ծրագրի մը վրայ-
բայց մենք մեր ակնկալութեան մէջ հարուստ
ենք եղեր: Որո՞ն մօքէն կրնար անցնի թէ
Եղնիածնի Յանձնաժողովը՝ Թիֆլիզի եւ Պոլոց
իրարու Թերձեցման նպաստելու աեղ, իւր սար-
օրինակ ընթացքովը անհամաձայնութիւններ պի-
տի սերմանէն իր եւ Թիֆլիզի Յանձնաժողովին
միշտ: անհամաձայնութիւններ, որոնք պարզ-
պէս Թիֆլիզի Յանձնաժողովին դէմ ըլլալէն
քիչ մը անդին ալ կ'անցնին: Թիֆլիզի Յանձնա-
ժողովը կ'ու ու ա շար կ է Յորելեանը ուսնե-
ր այսիրերն: իսկ և Նվիածնի Յանձնաժողովը
կ'ու ու է Հոկտեմբերին: Թիֆլիզի Յանձնա-
ժողովը կ'ու ու ա շար կ է Յորելեանը անմա-
հացնել: “Գրական Ֆադուով մը, իսկ էջ-
մածնի Յանձնաժողովը կ'ու ու է “Պարցոցական
Ֆոնդ”, որ եւ պիտի յանձնուի Էջմիածնի
վեհապատճեն կաթողիկոսին վերին իրա-
ւասութեան:

Ցաւալի է որ Մշակ, ի պէս թերթէ մը
կը ջատագովուի այսպիսի ծրագիր մը. Ազգային
մը, որ համազուած է թէ հայ ըսուելու համար
“ըստաորչական” մակդիրն ալ ունենալու հարկ
չկայ, այս կէտիւ մէջ “Հօրիզոն” ին պաշտպա-
նածէն սարբեր գաղափար մը չի կրնար պաշտ-
պանել: Էջմիածնի Յանձնաժողովին Յորելեանը
ոչ թէ ազգային, այլ գաւանաբանական տև
մըն է գաւանաբանական ծրագրով մը. եւ
պյուտ Յորելեանին մասնակցութենէն նովին
իսկ կը զրկուին Հայ-Կաթողիկէ, եւ բողոքա-
կան հաստարակութիւնները, կը զրկուին Միսի-